

עפ"ג (ירושלים) 16931-03-16 - יוסף חננאל נ' מדינת ישראל

עפ"ג (ירושלים) 16931-03-16 - יוסף חננאל נ' מדינת ישראל מחוזי ירושלים

עפ"ג (ירושלים) 16931-03-16

יוסף חננאל

על-ידי ב"כ עו"ד אורי קינן, עו"ד ליאל אבישר

נגד

מדינת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

[07.09.2016]

כב' השופטים: י' נועם - סגן-נשיא, רק פרידמן-פלדמן ומ' בר-עם

פסק דין

סגן-הנשיא י' נועם:

1. לפנינו ערעור על גזר-דינו של בית-משפט השלום בירושלים (כב' השופט י' מינטקביץ) בת"פ 22410-05-14, מיום 28.1.16, לפיו נגזרו על המערער עשרה חודשי מאסר בפועל, שני מאסרים על-תנאי וכן קנס בסך 50,000 ₪. העונשים האמורים הושטו על המערער בגין הרשעתו, על-יסוד הודאתו, בעבירות שלהלן: השמטת הכנסה מדו"ח - לפי סעיף 220(1) לפקודת מס הכנסה (להלן - הפקודה) (חמש עבירות); הכנת פנקסי חשבונות כוזבים - לפי סעיף 220(4) לפקודה (ריבוי עבירות); מרמה, ערמה ותחבולה במטרה להשתמש מתשלום מס - לפי סעיף 220(5) לפקודה (ריבוי עבירות); והסתרת מסמכים - לפי סעיף 216(6) לפקודה (ריבוי עבירות).
2. הודאתו של המערער ניתנה בגדרו של הסדר טיעון, לפיו הוסכם כי ככל שהלה יסיר את מלוא מחדליו, תעתור המשיבה לעונש של 12 חודשי מאסר בפועל וקנס בשיעור 50,000 ש"ח; וככל שלא יסיר את מחדליו - לעונש של 18 חודשי מאסר בפועל וקנס בגובה 500,000 ש"ח. יצוין, כי לנוכח העובדה שהמערער לא הסיר את מחדליו עתרה המאשימה להטלת עונשים על-פי הרף הגבוה שבהסדר הטיעון, קרי - 18 חודשי מאסר בפועל וקנס בסכום של 500,000 ש"ח.

3. להלן תמצית עובדות כתב-האישום המתוקן, העומדות ביסוד הודאתו והרשעתו של המערער, ואשר הובאו בתמצית בגזר-דינה של הערכאה קמא. המערער הוא פסיכולוג במקצועו ובשנים 2007-2011 נתן שירותים בתחום זה ללקוחות פרטיים ולמוסדות עבור תשלום. בגין הכנסותיו היה המערער חייב במס. במהלך התקופה האמורה השמיט המערער מתוך הכנסותיו המדווחות סכום כולל של כמיליון ש"ח. לצורך השמטת ההכנסות, ביצע המערער מספר פעולות אשר נועדו להסוות את היקף הכנסותיו, כמפורט להלן. המערער השתמש בחשבון בנק על שמו של בנו לצורך קבלת הכנסות שונות, אשר התקבלו בהעברות בנקאיות, המחאות ומזומנים. הוא ניהל מספר פנקסי חשבוניות, שבהם היו חשבוניות בעלות מספור זהה, ובאופן זה הוציא מספר חשבוניות שונות אשר נשאו את אותו מספר, אך דיווח רק על חשבונית אחת מבין אלו שאותן הוציא, על-פי הסכום הנמוך יותר, ולא דיווח על יתר ההכנסות. המערער לא העביר לרואה-החשבון שלו את החשבוניות שאותן הוציא ללקוחות מוסדיים, אשר היוו את עיקר הכנסותיו, ואף העלים את פנקסי החשבוניות שאותן הוציא ללקוחות אלה.

4. המערער הוא בן 62, פרוד ואב לשלוש בנות בוגרות. אין לחובתו הרשעות קודמות. כפי שצוין בגזר-דינו של בית-משפט קמא, מדובר באדם אשר עשה חיל בדרכו המקצועית כפסיכולוג קליני וזכה להערכה אישית ומקצועית רבה מעמיתיו ומהממונים עליו. הוא התנדב לאורך השנים במספר מסגרות ותרם רבות לקהילה ולחברה. ממסמכים שהוגשו לבית-משפט קמא עולה, כי המערער סובל מבעיות רפואיות, ובכללן - סכרת קשה, בעיות לבביות ואי-ספיקת כליות; וכי הוא זקוק לטיפול רפואי. עובר למתן גזר-הדין בערכאה קמא אושפז המערער בבית-חולים בשל החמרה במחלת הסכרת. בגזר-דינו צוין בית-משפט קמא, כי מחוות-דעת שהוגשה מטעם המערער, אשר הוכנה בשנת 2009 לצורך הליך אזרחי, העריך המומחה כי למערער נכות משוקללת של 99% בשל מחלותיו השונות. מתסקיר שירות המבחן שהוגש לבית-משפט קמא עולה, כי המערער אינו עובד בשלוש השנים האחרונות ומתקיים מקצבת ביטוח לאומי, זאת בשל מצבו הבריאותי והנפשי. עוד עולה מהתסקיר, כי ברקע לביצוע העבירות עמדה הסתבכות כלכלית של המערער ושקיעתו בחובות. שירות המבחן העריך בתסקירו, כי המערער ביצע את העבירות בשל "תהליך של הדרדרות רגשית ונפשית", אשר גרם לו לפעול בדרכי רמיה, תוך פגיעה בו ובסביבתו. עוד התרשם שירות המבחן, כי המערער יכול היה לפעול אל מול הרשויות כדי להסדיר את מצבו, בעזרת בני משפחתו ואנשי מקצוע, אך נמנע מכך בשל היעדר כוחות פנימיים. שירות המבחן נמנע מהמלצה עונשית, אך צוין כי השתתף מאסר בפועל תביא להדרדרות נוספת במצבו הנפשי של המערער.

5. בטיעונים לעונש בבית-משפט קמא הדגיש ב"כ המשיבה את חומרת העבירות, את סכום ההכנסות הגבוה שאותו העלים המערער ואת הפגיעה בקופת הציבור כתוצאה מביצוע העבירות; ועתר, כאמור, להטלת 18 חודשי מאסר בפועל וקנס בשיעור 500,000 ₪.

ב"כ המערער ביקש מבית-משפט קמא להימנע מהטלת מאסר לריצוי של ממש, ולחלופין - להסתפק בהטלת מאסר לתקופה קצרה מזו שלה עתרה המשיבה. את עיקר הדגש בטיעוניו שם על נסיבותיו האישיות של המערער, ובכללן - מצבו הבריאותי הקשה ותרומתו רבת השנים לחברה. הוא טען, כי אף אם מתחם העונש ההולם כולל רכיב של מאסר בפועל לריצוי של ממש, יש מקום לחרוג מן המתחם מתוך שיקולי צדק.

6. בגזר-דינו הדגיש בית-משפט קמא את חומרת העבירות, עת פעל המערער באופן שיטתי ומתוחכם, במשך כארבע שנים, כדי להעלים הכנסות בסכום כולל העולה על מיליון ש"ח. בית-המשפט עמד על הערך החברתי המוגן שנפגע בשל מעשי המערער - ערך השוויון בנטל המס וערך הפגיעה בקופה הציבורית, והפנה למדיניות הענישה הנוהגת, שמחמירה עם עברייני מס ונותנת משקל מכריע לאינטרס הציבורי על-פני נסיבותיו האישיות של המערער. בהתחשב במהות העבירות, בנסיבות ביצוען ובמדיניות הענישה הנוהגת - קבע בית-משפט קמא כי מתחם הענישה ההולם את מעשיו של המערער, הוא מאסר בפועל לתקופה שבין שמונה חודשים לבין שנתיים, בצד מאסר מותנה וקנס כספי משמעותי. בכל הנוגע לעונש המתאים בתוך המתחם, התייחס בית-משפט קמא להודאתו של המערער, לתפקודו המקצועי כפסיכולוג, להתנדבותו רבת השנים במסגרות רבות, להסתבכותו הכלכלית ושקיעתו בחובות, וכן למגוון הבעיות הרפואיות והנפשיות שמהן סובל. כן התחשב בית-משפט קמא בכך שהמערער לא הסיר את מחדליו, או לפחות את חלקם. בהקשר זה הוסיף וציין בית-משפט קמא, כי למרות שאי-הסרת המחדל נובעת מהיעדר יכולת כלכלית, עדיין מדובר בחוב שאותו לא שילם המערער בגין הנזק שגרם לקופה הציבורית. בית-משפט קמא הוסיף וציין, כי עניינו של המערער אינו בא בגדרם של המקרים "החריגים והנדירים" של חריגה ממתחם הענישה בשל שיקולי צדק. לאור האמור, ראה בית-משפט קמא להשית על המערער עונש "הנמצא קרוב לצדו התחתון של מתחם העונש ההולם ולהשית עליו קנס שבו יוכל לעמוד, תוך התחשבות במצבו הכלכלי הקשה", ולפיכך גזר עליו את העונשים שצוינו לעיל.
7. ב"כ המערער הלין, בהודעת הערעור בכתב ובטיעונו בעל-פה, על חומרת העונש, הן בעניין רכיב המאסר בפועל והן לגבי רכיב הקנס. לטענת ב"כ המערער, מתחם העונש ההולם - בהתחשב בנסיבות ביצוע העבירות הנדונות ומדיניות הענישה הנוהגת - נע בין מספר חודשי מאסר אשר ניתן לרצות בעבודות שירות לבין 18 חודשי מאסר. עוד טען ב"כ המערער, כי לאור נסיבותיו האישיות של המערער, ובכללן - תרומתו הרבה לחברה ולקהילה במהלך השנים, קריסתו הכלכלית ומצבו הרפואי והנפשי הקשה, יש להשית עליו עונש ברף התחתון של המתחם, קרי - ששה חודשי מאסר בעבודות שירות. לחלופין - ככל שייקבע שהרף התחתון של המתחם הוא מאסר בפועל של ממש, גרס ב"כ המערער, כי יש לחרוג לקולא מן המתחם מטעמי צדק (בהפנותו לע"פ 5669/14 לופוליאנסקי נ' מדינת ישראל (29.12.15)).
8. ב"כ המשיבה גרס, כי לא קמה עילה להתערב בגזר-דינו של בית-משפט קמא. הוא טען, כי מתחם הענישה ההולם שנקבע משקף את חומרת העבירות, נסיבות ביצוען ומדיניות הענישה הנוהגת; כי בקביעת העונש המתאים, הן בעניין משך המאסר והן בדבר שיעור הקנס, התחשב בית-משפט קמא במכלול הנסיבות האישיות של המערער; וכי מצבו הרפואי של המערער אינו מצדיק חריגה ממתחם הענישה, מה-גם ששירות בתי הסוהר אמור לקלוט ולטפל בנאשמים הלוקים בבעיות רפואיות קשות.
9. לאחר תום השלמת הטיעונים ביקש ב"כ המערער לדחות את מתן פסק-הדין במשך 30 יום לצורך הצטיידות בחוות-דעת רפואית עדכנית אודות מצבו הרפואי של המערער. בתגובה בכתב התנגד ב"כ המשיבה לבקשה, ובפרט כאשר מהבקשה לא עלה כי חל שינוי במצבו הרפואי של המערער או שקיימת הדרדרות נוספת במצבו הרפואי. בתשובה לתגובה ציין ב"כ המערער, כי במועד הדיון בערעור (18.7.16) התייחס להדרדרות במצבו הרפואי של מרשו, ואף תיאר אירוע שבו התעלף המערער בדירתו עקב מצבו הרפואי, וחבר מצא אותו וסייע לו. על-כן, שב וביקש ארכה של 30 יום לשם הצטיידות בחוות-דעת רפואית נוספת באשר למצבו העדכני של המערער.

10. כלל הוא, כי ערכאת הערעור לא גוזרת מחדש את העונש, אלא בוחנת את סבירות גזר-הדין של הערכאה הדיונית; וכי התערבותה בעונשים שנגזרו על-ידי הערכאה הדיונית שמורה למקרים חריגים בלבד שבהם נפלה טעות מהותית, או שהעונש שנגזר סוטה באופן קיצוני מרמת הענישה הראויה (ראו למשל: ע"פ 1880/14 עמעש נ' מדינת ישראל (19.11.14); ע"פ 448/14 מדינת ישראל נ' אזולאי (24.11.14); וע"פ 4235/14 ראאד חאטיב נ' מדינת ישראל (3.2.15)). נפסק, כי גדרי ההתערבות האמורים נותרו על כנם גם לאחר תיקון 113 לחוק העונשין (ע"פ 7430/13 שחרון טוחסנוב נ' מדינת ישראל (3.3.14); וכן ראו: ע"פ 8641/12 סעד נ' מדינת ישראל (5.8.13); וע"פ 3151/13 עבדאללה נ' מדינת ישראל (24.4.14), בפסקה 10).

11. כבר דובר רבות על חומרתן של עבירות המס ועל הנזק שהן מסבות למדינה ולחברה; ובהקשר זה נפנה לדברים שהשמענו בעבר בפסקי-דין רבים, שהתייחסו לעבירות מס. עבירות המס, המסבות נזק למדינה ולחברה, הן חלק מהעבריינות הכלכלית המכוונת לפגוע בציבור בכללותו. הן שקולות לשליחת-יד לקופה הציבורית, משבשות את פעולת התקינה של מנגנון גביית המיסים, פוגעות במשק המדינה ובפעילותן של הרשויות הציבוריות הממומנות מכספי המיסים וחותרות תחת אמון הציבור בערך השוויון בנשיאת נטל חובות המס (ע"פ 624/80 חברת וייס ארנסט בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לה (3) 211 (1981); רע"פ 512/04 אבו עביד נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (4) 381 (2004); רע"פ 5060/04 הגואל נ' מדינת ישראל (24.2.05); ע"פ 3151/13 בעניין עבדאללה, לעיל, בפסקה 11; ורע"פ 6371/14 אבו מנסי באסם נ' מדינת ישראל (28.10.14)).

כבר נפסק, לא אחת, כי בעבירות כלכליות - בכלל, ובעבירות מס - בפרט, גובר משקלם של האינטרס הציבורי שבהחמרה בענישה ושל שיקולי ההרתעה, על-פני נסיבותיו האישיות של הנאשם (רע"פ 254/06 קעדאן נ' מדינת ישראל (20.6.06); רע"פ 3641/06 מנחם צ'צקס נ' מדינת ישראל (28.8.06); ורע"פ 7135/10 חן נ' מדינת ישראל (3.11.10)). לנוכח חומרת העבירות הנדונות, הנזק שהן מסבות לאוצר המדינה, קלות ביצוען והקושי בחשיפתן ובאיתור מבצעייהן - מן הראוי להטיל בגין עונשי מאסר בפועל ממושכים בצד קנסות כבדים. עמדה עונשית זו מתחייבת בעיקר משיקולי גמול והרתעה (ע"פ 6474/03 מלכה נ' מדינת ישראל, פ"ד נח (3) 721 (2004); רע"פ 1546/05 שמחוני נ' מדינת ישראל (22.3.05); רע"פ 4563/11 חברת קוסטה קבלנות בע"מ נ' מדינת ישראל (19.6.11); ורע"פ 977/13 משה אודיז נ' מדינת ישראל (20.2.13)); זאת אף אם מדובר בנאשמים ללא הרשעות קודמות ובמי שהתנהלו באופן נורמטיבי במהלך השנים (ראו והשוו: ע"פ 2919/02 אלוני נ' מדינת ישראל (1.10.02)). עם זאת, גם במסגרת מדיניות הענישה המחמירה האמורה, נדרש בית-המשפט בגדרה של הענישה האינדיבידואלית, לאזן בין שיקולי הכלל לבין שיקולי הפרט (רע"פ 5060/04 בעניין הגואל, לעיל). בנוסף, יש להתחשב לקולא בענינים של נאשמים המודים בביצוע העבירות, מביעים חרטה עליהן ומביאים לחסכון ניכר בזמן שיפוטי; וכן, ובעיקר, כאשר הללו מסירים את המחדל ומסלקים חובם לרשויות המס עד ליום גזר-הדין (רע"פ 1546/05 בעניין שמחוני, לעיל), אם כי הסרת המחדל היא גורם מקל אך לא מכריע, שכן אין מדובר במעשה חסד שעשו הנאשמים אלא בפירעון של חוב שניתן היה לגבות מהם גם בדרכים אחרות (ע"פ 2407/05 רון מן נ' מדינת ישראל (11.7.05)). מדיניות ענישה מחמירה זו, המחייבת הטלת מאסרים בפועל, בצד קנסות מכבידים, מיושמת הן בעבירות של העלמות מס לפי פקודת מס הכנסה והן בעבירות על חוק מס ערך מוסף. על-רקע האמור, מוטלים בדרך כלל עונשי מאסר ממושכים בגין עבירות מס; כאשר מובן, כי כל מקרה נבחן בהתאם לנסיבות הקונקרטיות שלו ולנסיבותיו האישיות של הנאשם.

12. לאחר בחינת טיעוני הצדדים, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות. ראשית, לא קמה עילה להתערב במתחם הענישה שנקבע על-ידי בית-משפט קמא. כפי שציין בית-משפט קמא, העבירות שביצע המערער חמורות בטיבן ובנסיבותיהן, שכן לאורך תקופה של כארבע שנים, פעל המערער באופן שיטתי ומאורגן, תוך תכנון ותחכום, להעלים הכנסות בסכום כולל העולה על מיליון ש"ח. בכך פגע המערער בערכי דיווח האמת, העומדים בבסיס קביעת מיסים נכונה ושוויונית. על-רקע האמור, ולאור הערכים המוגנים העומדים ביסוד העבירות, וכן מדיניות הענישה הנוהגת, מתחם הענישה שנקבע למכלול העבירות, קרי - מתחם של מאסר בפועל הנע בין שמונה חודשים לבין שנתיים, בצד קנס משמעותי, הנו ראוי והולם ואין עילה להתערב בו.
- כמו-כן, לא קמה עילה להתערב בעונש המתאים שהושת על המערער בתוך המתחם. בית-משפט קמא איזן בצורה ראויה והולמת בין מכלול השיקולים הרלבנטיים לקביעת העונש המתאים. בית-המשפט התחשב בהודאתו של המערער ובחרטה שהביע על מעשיו, וכן נתן משקל רב לתפקודו הנורמטיבי - פרט למעידות הפליליות הנדונות - ולתרומתו רבת השנים לקהילה ולחברה. כן התחשב בית-משפט קמא במצבו הרפואי והנפשי הקשה של המערער. מנגד, התחשב בית-המשפט לעניין העונש המתאים, בכך שהמערער לא הסיר את המחדל באופן מלא או חלקי, אם כי היה ער לכך שאי-הסרת המחדל נובעת מקשיים כלכליים. סבורים אנו, כי לא נפלה כל טעות בגזירת הדין; כי בית-המשפט הביא בקביעת העונש המתאים את מכלול שיקולי הענישה הרלבנטיים; וכי אין יסוד להתערב בהחלטתו שלא לראות את עניינו של המערער כמקרה חריג ונדיר המצדיק חריגה ממתחם הענישה בשל שיקולי צדק. משכך, לא קמה עילה להתערב בגזר-הדין. יוער, כי לא מצאנו הצדקה לעכב את מתן-פסק הדין לשם הכנת חוות דעת עדכנית מטעם המערער אודות מצבו הרפואי, שכן המצב הרפואי הקשה צוין על-ידי בא-כוחו בטיעונו בערכאה קמא ולפנינו, ולא הייתה מחלוקת בעניינו.
13. על יסוד האמור לעיל, הערעור נדחה.
- המערער יתייצב לריצוי עונש המאסר בפועל ביום 1.11.16 בשעה 9:00 בבית המעצר "ניצן" שבמתחם כלא "איילון". בשל מצבו הרפואי והנפשי של המערער, ייבדק המערער בתכוף לקליטתו בכלא על-ידי רופאי המרכז הרפואי של שירות בתי הסוהר, זאת לשם קביעת תנאי מאסרו, וכן הטיפול הרפואי שלו הוא נזקק, ככל שיידרש טיפול. המזכירות תמציא עותקים מפסק-הדין לבאי-כוח הצדדים, לשירות המבחן, ולשירות בתי הסוהר. ניתן היום, ד' באלול תשע"ו, 7 בספטמבר 2016, בהיעדר הצדדים (על-פי הסכמתם).